

HET GENADESCHOT.

Hij stond alleen in de wereld. Zijn ouders had hij reeds vroeg verloren; broeders of zusters bezat hij niet. In vrienden had hij zich teleurgesteld gevonden, en toen nu ook zijn verloofde hem geschreven had, dat zij het beter vond, hun verkeer af te breken, daar zij tot de overtuiging gekomen was, dat zij niet voor elkander pasten, was hij er met zijn Turk op uitgetrokken, en had den koning zijn diensten aangeboden voor den aanstaanden oorlog.

Turk en hij waren samen opgegroeid, en nauwelijks had zijn vader hem iets aan het verstand kunnen brengen, of hij had hem duidelijk gemaakt, dat Turk zijn eigen paardje was en dat hij er goed voor zorgen moest. Dat had hij gedaan, en 't was precies, of Turk zijn vader ook begrepen had en van stonde aan hem als zijn jongen meester had beschouwd. Al mocht het jonge dier nog zoo dartel door de weide huppelen, als hij zich liet zien, stond hij stil, liep naar hem toe en, nadat hij hem verzorgd had, liet hij zich streelen, legde zich neer, bleef liggen, totdat zijn jonge meester op hem geklommen was en richtte zich dan voorzichtig op. Of diens kleine handen hem ook wat krampachtig in den hals knepen, hij scheen het niet te voelen; ja toch, hij liep dan wat zachter met hem. Toen hij naar school moest, droeg Turk hem er heen. Hij bond hem dan met een lang touw aan den boom bij den kant van de sloot, waar meesters koe graasde en voor Turk ook nog genoeg over was, en straks, als de school uit was, liep Turk hem tegemoet, zoover het touw reikte. Nu en dan vroegde een andere knaap wel, of hij eens op Turk zitten mocht, maar, ofschoon Willem, na lang aanhouden, het toestond, nauwelijks was de knaap gezeten, of Turk begon te steigeren en wierp hem af. Daarom vraagden zij het niet meer; zij wisten nu eens en voorgoed, dat Turk alleen door zijn jongen meester wilde bereden worden. Op zekeren dag moest Willem schoolblijven. Dat duurde Turk te lang; hij knaagde aan en beet in het touw achter hem, toen . . . één geweldige ruk en hij was vrij. Plotseling hoorde de meester een duw tegen de schooldeur. Hij maakte ze open en Turk boog den kop reeds en wilde binnenstappen, doch de meester meende, dat het verstandiger was, Willem te laten gaan! Deze leidde Turk met zachte hand naar buiten, besteeg hem, en voort ijelde Turk, snuivend en brieschend langs den kerkweg.

Turk kon niet spreken, maar verstaan kon hij Willem wel. Ja, daar was deze zeker van! Toen vader gestorven was, — zijn moeder had hij niet eens gekend, — had hij het Turk verteld. Turk had den kop laten hangen en in vier dagen niet gegeten. Eerst na lang vleien en streelen, had Willem hem kunnen bewegen, den kop weer in de krib te steken, doch het duurde wel drie weken, eer Turk dezelfde geworden was, en als Willem maar zeide: „Naar vader, Turk!” dan wist Turk het wel: met den kop naar beneden en langzaam bracht Turk hem naar vaders graf.

Heel anders hoorde Turk het aan, toen Willem hem vertelde, dat hij hem niet meer naar Marie's huis behoefde te brengen. Naast Willem was Marie de eenige geweest, die hij op zich duldde: Willem had daarvoor wel gezorgd. Maar nu . . . Turk scheen wel dol van verontwaardiging; hij snoof en stampte en brieschte, maar toen hij in de droeve oogen van Willem keek, staarde ook hij droef, vleiende den kop tegen zijn jongen meester aan, om zich te laten streelen. Ja, zoo had Marie ook gedaan, maar op Turk kon hij beter staat maken dan op Marie; dat zeiden hem Turks trouwe, groote oogen.

Lang was Willem thuis gebleven, maar Turk was zó onrustig geworden, dat hij wel met hem uit moest. Hij had niet langs het erf van Marie willen gaan, maar Turk had

toch dien weg ingeslagen en had niet geluisterd, toen Willem hem een klap gegeven en aan den toom getrokken had. Voor een enkele maal scheen Turk het er op gezet te hebben om hem ongehoorzaam te zijn. Wat had dat te beteekenen? Maar toen hij dicht bij Marie's huis kwam, hief hij den kop hoog op en deed de manen fladderen en draafde er zoo fier en trotsch langs, alsof hij zeggen wilde: „Gij hebt gelijk, Marie, dat ge u binnen houdt, maar mijn meester durft zich vrij vertoonen overal, hier ook!” Ja, Turk had wel gelijk; 't was goed, als een mensch de zware wegen niet liet liggen, en nu Turk hem eenmaal dáár voorbij gedragen had, nu kon hij, Willem, ook wel daar langs loopen als het moest: hij had er immers geen schuld aan!

Toch was de lust er af, om te draven en te galoppeeren over de boschwegen; dat merkte Turk heel goed, en hij was er niet tevreden over. 'n Mensch is maar éénmaal jong, dacht Turk zeker ook, en zoo kon hij gemakkelijk denken, want bij 'n paard is dat al even zoo. Of hij al hinnikte en snoof, Willem ging maar weinig uit, en als hij uitging, dan was 't op een sukkeldrafje. Turk deed 'n maal minder op 'n dag, maar dat bracht ook hem van de wijs. Als hij zijn meester nog eens langs de woning van den houtvester bracht, . . . maar neen, dat zou nu niet goed zijn, voor Willem niet en voor hem niet; wie weet, wat hij zou gedaan hebben, als hij bij Marie's huis gekomen was, als hij haar gezien had!

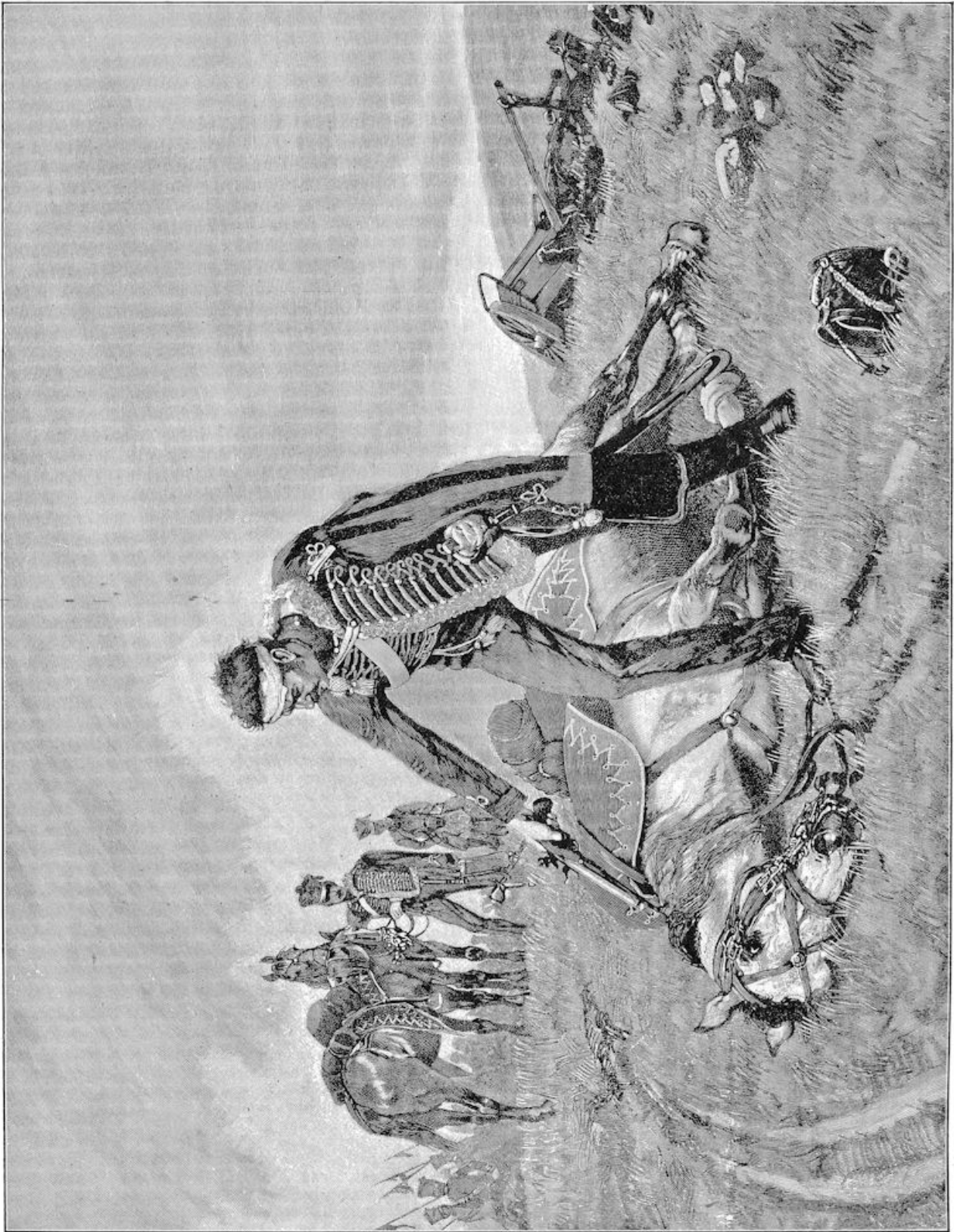
Eindelijk, op een morgen, was zijn meester in den stal gekomen en had hem gezadeld. Turk had hem met zijn groote oogen aangestaard, of hij zeggen wilde; „Wat zullen we nu hebben?” „We gaan naar den oorlog, Turk, jij en ik!” had zijn meester gezegd. Toen had Turk het niet kunnen uithouden. Hij had gesteigerd van blijdschap, totdat hij zijn groote pooten op Willems schouders gekregen had. „Mal dier!” had Willem gezegd, „'t zal de vraag zijn, of we er samen uit terugkomen!” Turk scheen hem nu toch niet verstaan te hebben, want straks vloog Turk als een razende over den weg en . . . zoo mocht Willem het wel!

De slag was verloren. Het slagveld was ledig. Ginds trokken de troepen heen en . . . hem lieten ze hier liggen. Hij had een kogel door het hoofd gekregen en was van Turk afgeleden. Zooveel wist hij nog. Hij lag daar bewusteloos en bleef bewusteloos, zelfs toen de veld dokter hem in der haast verbonden had. Eindelijk kwam hij weer tot zichzelf. Hij hoorde, dat zij wegtrokken, en . . . zouden ze hem laten liggen? Och, wat kon het hem eigenlijk schelen? Naar rust verlangde hij, naar rust alleen, maar lang . . . altijd rusten. Hij gevoelde het ook wel; dát zou het worden. Gelukkig, hij ging naar boven, naar vader en moeder, naar hun God en zijn God! Ai, wat 'n pijn! Hoe bondsde en suisde het in zijn hoofd. Ja, bij God te zijn, dat was het beste! O dat hoofd, dat hoofd! Maar 't hart was goed; dat had vrede!

„Zoo, landsman, leef je nog! Komaan, we zullen je meenemen: dat zal nog wel terecht komen met je! Probeer maar eens op te staan!” zoo spraken de beide mannen, die uitgestuurd waren om nog even naar de gewonden om te zien, en ze hielpen hem op. Dat ging maar lastig, om hem op de been te houden. Dat hoofd, dat hoofd! Plotseling rukt hij zich los! „Turk!” stamelt hij, en naar alle zijden staart hij over het veld. Als derde hem niets, zoo loopt hij rond, zoekend naar zijn Turk, en — ja, zij hebben geen tijd, maar toch . . . zij zien het een oogenblik aan. Eensklaps staat hij stil bij een dood paard, zooals zij meenen. Neen, Turk is niet dood: ze hebben hem door de zijde geschoten, maar nog leeft hij. Hij ziet zijn meester en . . . een rilling gaat door het zware lichaam. Hij wil hem tegen hinniken, maar hij kan niet. Droef staren die groote oogen op hem, droef en onafgebroken, alsof hij zeggen wou: „'k Heb al zoo lang op u gewacht, meester! Waarom kwaamt ge niet eer bij uw Turk, om er een eind aan te maken!”

Ja, 't arme dier moet vreeselijk lijden en . . . neen, nooit zal het iemand meer dragen! „Beste Turk! Trouwe Turk!”

Daar ligt zijn karabijn. Hij neemt hem in de hand, brengt hem bij den kop. Het dier zal hier blijven liggen

en na lang gemarteld te zijn, sterven. Hij zal 't uit dezen wreeden toestand verlossen. Een schot klinkt: zijn trouwe Turk is uit zijn lijden. Hij... nog niet!

„Kom, jongen!" roepen zijn wapenbroeders op weemoed-vollen toon. „nu is het tijd!"

„Ja," zucht hij, en met zware schreden wankelt hij naar hen heen. O, dat hoofd!

Zij willen hem te paard zetten en houden hem vast, om te zien, of het gaat. „Turk!" stottert hij en ontzinkt aan hun handen. Hij stort op den harden grond.

Neen, op een ander paard kan hij niet rijden!

Willem staat niet meer alleen op de wijde wereld. Dat laatste werk aan Turk was hem te zwaar. Hij ontsliep.

Zijn wapenbroeders verlaten hem met een traan in het oog. Wat deert het hem nog? Hij is uit zijn lijden; voor hem is het vrede!

P. J. K.

VAN VELERLEI.

Waarde Heer „N. N."

Dezelfde reden als waarom onlangs Adelphos op zijn brief een antwoord ontving, voor *alle* lezers bestemd, geldt ook voor het bescheid op uw schrijven. Want ook dit bevat onderwerpen van algemeen belang. Laat mij het op den voet volgen.

Het is een verkeerd, maar meer voorkomend begrip, dat een taal, bijv. onze Nederlandsche, op zekeren tijd door ettelijke, bekwame mannen als het ware vervaardigd is en voor algemeen gebruik geschikt gemaakt, zoo ongeveer als een werktuig, dat afgeleverd wordt. Men zegt dan: deze mannen maakten ook de taalregels en wetten; en blijkt nu in den loop der tijden, dat er iets te veranderen of te verbeteren valt, dan kan men ook dit werk weer aan eenige knappe lui toevertrouwen, en alles is in orde.

Zulk een beschouwing is, wat de Duitschers noemen: „grundfalsch," door en door verkeerd. Een taal is veeleer te vergelijken bij een plant, een tak uit een stam voortkomend; iets dat leeft en groeit en van vorm wisselt; dat wij niet dwingen kunnen, en welks ontwikkelingsgang soms onnaspeurlijk schijnt. Vandaar, dat reeds voor twee eeuwen de beroemde taalgeleerde Ten Kate terecht zeggen kon: „De taalwetten zijn te vinden, niet te maken." Wat wij kunnen is hoogstens het bestaande ordenen, regelen.

Hoe onberekenbaar, ja hoe schijnbaar grillig het in een taal kan toegaan, bewijze een zeer eenvoudige voorbeeld: Als het woord *broeder* een bloedverwant aanduidt, gebruiken wij in het spreken daarvoor bijna altijd *broer*. „Hoe vaart uw broer?" Dat klinkt in niemands oor stuitend. Maar zeg nu: „Komt uw *vaar* van morgen?" of: „Is uw *moer* ongesteld?" dan gebruikt ge platte uitdrukkingen, en dit geldt voor onbeschaafd. Toch zijn *vaar* en *moer* volkomen op dezelfde wijs gevormd van *vader* en *moeder* als *broer* van *broeder*. Onze vadersen gebruikten dan ook wel degelijk de eerstgenoemde woorden. Men denke slechts aan woorden als „bestevaar," „minnemoer," en andere.

Op uw vraag, of de zoogenaamde „Woordkunst" tot niets nut is, zou ik antwoorden: geenszins. Evenmin als bijv. zekere toevoegsels bij den maaltijd onnut zijn, die hem aantrekkelijk en smakelijk maken. Maar toch zal geen verstandig mensch ooit een maaltijd houden louter bestaande uit toekruiden! En zoo doen toch feitelijk de tegenwoordige verheerlijkers der woordkunst. Daarbij wordt deze dan, gelijk het altijd bij dweperij gaat, als iets splinternieuws voorgesteld, wat geheel onwaar is. De woordkunst, d.i. de kunst om door klank en vorm aan hetgeen men zegt duidelijkheid, kracht en schoonheid te geven, is overoud, bijna zei ik zoo oud als de letter-

kunde zelf. Bij de oude klassieken vóór Christus komt zij al voor. Evenzoo in nog oudere geschriften, zooals het boek van Jesaja. Het gaat moeilijk, daarvan hier voorbeelden te geven. Alleen wijs ik er op, dat men reeds in het eerste hoofdstuk van het eerste boek des Bijbels „woordkunst" vindt. In Gen. 1 en 2 lezen wij, dat de aarde was „woest en ledig." De Hebreuwsche woorden hiervoor, Tohoë Wabohoe, wijzen reeds door hun klank op hetgeen de beteekenis voorstelt, zooals bijv. ons Nederlandsch „holderdeholder." Ieder kan dit opmerken, ook al verstaat hij geen Hebreuwsch.

Ook het reeds meer besproken staf- of aanrijm, (alliteratie,) gelijk dat nog voor een duizend jaar in de dichtkunst voorkwam, is niets dan woordkunst. Het herhaald gebruik van eenzelfde beginletter geeft iets vloeiends en zangerigs. In uitdrukkingen als „huis en hof," „bont en blauw," „kind noch kraai," heeft het zich nog gehandhaafd. Dat het tegenwoordig in de dichtkunst weder zeer gezocht is, is geenszins af te keuren. Alleen stelle men het niet voor als iets nieuws. Men wachte zich vooral ook, het als iets noodzakelijks te beschouwen, gelijk de mode-dwaasheid van onzen tijd soms doet. Evenmin is het iets bepaald Nederlandsch. Het komt even goed en reeds lang in den vreemde voor. Daar de nieuwere talen meer onder elks bereik liggen, volgen hier enkele voorbeelden.

Zoo uit het Engelsch van Tennyson, de slotregels van The Captain:

There the sunlit ocean tosses,
O'er them mouldering,
And the lonely seabird crosses
With one waft of the wing.

Merk nu op, dat het geheele gedicht geschreven is in regels, die beurtelings *vier* en *twee* en *een halven* voet hebben, (zie regel 1, 2 en 3 hierboven,) doch bij den slotregel gaat de dichter plotseling over tot wat eigenlijk geen maat is. Het stoot; juist in overeenstemming met den inhoud. En let voorts op *denzelfden* aanvang van *drie* woorden in dien eenen regel.

Voor een tweede voorbeeld volsta de prachtige Duitsche versregel:

„Espe, flüstre ein lispelnd Lied.

En eindelijk uit het Fransche „La vache perdue":

Ah, ah, de la montagne,
Reviens, Nerah, reviens!
Reponds moi, ma compagne,
Ma vache, mon seul bien!
La voix d'un si bon maitre
Nerah!
Peux-tu la méconnaître,
Ah, ah,
Nerah!

Aan deze voorbeelden behoeft wel niets toegevoegd.

Op zichzelf beschouwd is alzoo de woordkunst ver van verwerpelijk, mits van pas gebruikt, en als sieraad, dat gemist kan worden zonder aan het wezenlijke van den inhoud te schaden. Getuigen zoo vele verzen, bijv. van Bilderdijk en Da Costa, mannen, die toch ook getoond hebben wel te weten wat woordkunst is. Onlangs zag ik een bladzijde, waarop nauwkeurig het handschrift van een gedicht van Jacques Perk was weergegeven, een man, die zoo hoog door de nieuweren verheerlijkt is. 't Was opmerkelijk, om 't zachtste woord te gebruiken, hoe ontzettend veel er gerijmd en gelijmd, veranderd en opgeknapt was. En ik vroeg mij af: is dat geknutsel nu den tijd waard? Gaat er niet alle ware bezieling bij verloren?

De „generatie van '80 — de wonderlijke dwaze naam zegt reeds genoeg — heeft juist door haar dwepen met de woordkunst de zaak bedorven. Waartoe die dweperij leidt, kan ieder zien, die de moeite neemt te lezen wat de „generatie" aanbiedt. Neem bijv. wat Giza Ritschl schreef in „De Beweging":